

Dansk forskning vedrørende socialt arbejde

af

Stinne Louise Hansen

akf forlaget
januar 2005

Forord

Denne rapport redegør for en spørgeskemaundersøgelse om aktuelle forskningsprojekter inden for det sociale arbejdes område. Rapporten indeholder en diskussion af forskningens betingelser og begrænsninger og indeholder tillige en oversigt over projekterne og de forskere og forskningsinstitutioner, der står bag. Vi håber, at rapporten kan være med til at styrke kommunikationen mellem forskere, der arbejder inden for samme felt. Desuden kan den anvendes af alle andre, der ønsker at orientere sig i, hvad der laves af forskning i Danmark inden for dette område.

Vi forventer, at dens resultater vedrørende betingelser og begrænsninger vil karakterisere denne forskning nogle år frem i tiden, mens selve forskningsoversigten allerede nu kan mangle væsentlige projekter og hurtigt vil være forældet. Af samme grund udgives forskningsoversigten særskilt, og vi anbefaler, at man i stedet benytter sig af netversionen på www.akf.dk/fsa-net. Denne version vil løbende blive opdateret, og den vil indeholde muligheder for udtræk af projektbeskrivelser på baggrund af særlige søgekriterier.

Rapporten er forfattet af Stinne Louise Hansen i samarbejde med Kjeld Høgsbro og Bo Jacobsen. Grith Zickert har stået for dataindsamlingen. Matilde Høybye-Mortensen og Marius Sylvestersen har bidraget med konstruktiv kritik.

Sekretariatet for Forskningsnetværket vedrørende socialt arbejde
akf, amternes og kommunernes forskningsinstitut

Bo Jacobsen, professor
Januar 2005

Indhold

Sammenfatning	7
1 Indledning	10
2 Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen	13
2.1 Indledning	13
2.2 Om projekterne i undersøgelsen	13
2.2.1 Periode	13
2.2.2 Store eller små projekter	14
2.2.3 Finansiering	15
2.2.4 Brugergrupper	17
2.2.5 Typer af forskning	17
2.2.6 Selvstændige empiriske undersøgelser eller teoretiske diskussioner ..	18
2.2.7 Anvendte empiriske metoder	18
2.2.8 Anvendte teorier	19
2.2.9 Publicering af forskningsresultaterne	21
2.3 Om forskerne i undersøgelsen	22
2.3.1 Ansættelse	22
2.4 Konklusion og kritiske spørgsmål	24
English Summary	27
Noter	30

Sammenfatning

Rapporten »Dansk forskning vedrørende socialt arbejde« er blevet til på basis af et spørgeskema fremsendt til udvalgte danske forskere i foråret 2004.

Formålet med kortlægningen er at skabe et overblik over forskningsaktiviteten på området, etablere et grundlag for kommunikation og netværksdannelse blandt forskere og lægge op til en diskussion af forskningens betingelser og begrænsninger.

122 forskere modtog spørgeskemaet, hvoraf 108 opfattede deres forskning som omhandlende fænomenet »socialt arbejde«. Af disse har 84 forskere (78%) udfyldt skemaet. Disse forskere repræsenterede i alt 173 forskningsprojekter.

Det sociale arbejde blev i denne sammenhæng defineret som *en almennyttig samfundsmæssig indsats, frivillig eller lønnet, hvis mål det er at modvirke individers og gruppers marginalisering og isolation i forhold til almindelige sociale fællesskaber, sociale netværk og arbejdsmarkedsrelationer.*

Forskning blev defineret som en systematisk undersøgelse og analyse af indsatsen med henblik på offentliggørelse og publicering af resultaterne.

Spørgeskemaundersøgelsens resultater:

- Ca. halvdelen af de 173 projekter er endnu uafsluttede på nuværende tidspunkt, og der spores alt i alt en stigende tendens i antallet af afsluttede forskningsprojekter i perioden 2000 til 2004. Samtidig går udviklingen i retning af ressourcemæssigt større projekter.

- Størstedelen af projekterne er middelstore eller store forskningsprojekter på mere end ½ årsværk.
- Den største bidrager til finansieringen af projekterne er de danske ministerier. Halvdelen af alle projekter er således helt eller delvis finansieret af ministerierne. Forskningsfonde og -råd bidrager kun til henholdsvis 11% og 8% af projekterne.
- Betragtet under ét, finansierer råd og fonde i højere grad mere ressourcetekrævende projekter end ministerier, kommuner og amter gør. Og fonds- og rådsfinansierede projekter har oftere en klar teoretisk profil.
- Vanskeligt stillede børn og unge er uden sammenligning den hyppigst forekommende brugergruppe blandt de 173 projekter. Langtidssygemeldte og ældre mennesker derimod er dårligt repræsenteret.
- Evalueringer er den oftest forekommende type forskning (38% af projekterne). For evalueringsprojekterne angives der sjældnere en specifik teoretisk diskussion end ved andre typer af projekter.
- Kun ganske få projekter (4%) er af typen »forskningsoversigt, sammenligning og vurdering af forskningsresultater«.
- I hele 93% af projekterne indgår selvstændige empiriske undersøgelser. I 33% diskuteres tidligere publicerede forskningsresultater, og i 36% diskuteres forskellige teoretiske tilgange. For godt halvdelen af alle projekter er der ikke angivet noget specificeret teoretisk udgangspunkt eller diskussion.
- Kvalitative interview er den mest udbredte type empiriske data efterfulgt af observationer og spørgeskemaer. Der er en betydelig spredning i de anvendte metodetilgange, og der anvendes i vid udstrækning kombinationer af forskellige metoder.
- Spredningen i uddannelsesmæssige forudsætninger hos forskerne må anses for tilfredsstillende, idet godt en tredjedel har ph.d.-grad, en fjerdedel er i gang med en eller anden form for forskningsuddannelse, 27% er seniorforskere eller universitetslektorer, og 10% er forskningsledere eller professorer. En tredjedel af forskerne befinder sig dog uden for den egentlige forsknings stillingsstruktur, idet de er konsulentansat eller ansat som lektorer på mellemlange videregående uddannelser samt forskellige løse projektansættelser.

Undersøgelsen rejser på denne baggrund følgende spørgsmål vedrørende dansk forskning i socialt arbejde:

- Er der en passende balance mellem evalueringer og ny videndannelse, eller fylder evalueringer uden et egentlig teoretisk udgangspunkt og diskussion for meget?
- Er forskning vedrørende socialt arbejde i for høj grad domineret af ministeriers og kommuners konkrete anvendelsesorienterede interesser, således at den kritiske refleksion og basale teoriudvikling forsømmes?
- Er der nogle problemstillinger i samfundet, hvor forskningen i den sociale indsats er mangelfuld (prostituerede, misbrugere, handicappede, langtidssygemeldte, ældre mennesker m.fl.), og er dette udtryk for en tilfældig eller en bevidst prioritering?
- Er der afsat for få ressourcer til grundige gennemgange af eksisterende forskning?
- Hvilken betydning har det for forskningens kvalitet, at inddragelsen af teori og teoretiske diskussioner forekommer i relativt begrænset omfang? Bør man efterstræbe mere teoribaserede empiriske undersøgelser og evalueringer?
- Er der et uudnyttet potentiale blandt konsulenter og lektorer ved de sociale højskoler/pædagogiske seminarier, som er forskningsinteresserede uden at være forankret institutionelt i et forskningsmiljø?

1 Indledning

Vi har til brug for spørgeskemaundersøgelsen og dermed denne rapport defineret socialt arbejde som: En almennyttig samfundsmæssig indsats, frivillig eller lønnet, hvis mål det er at modvirke individers og grupper marginalisering og isolation i forhold til almindelige sociale fællesskaber, sociale netværk og arbejdsmarkedsrelationer. Forskning er defineret ved – i modsætning til fx udviklingsarbejde – at arbejdet indeholder analyser, hvis resultater fremlægges i en rapport eller anden publikation, der er offentlig tilgængelig.

Rapporten er blevet til på baggrund af spørgeskemaer udfyldt i første halvdel af 2004. I alt har 122 forskere modtaget spørgeskemaet i denne periode. Disse forskere blev identificeret ved hjælp af opringning til forskningsmiljøer, der kunne forventes at have forskning inden for feltet og ved hjælp af en proces, hvor forskerne havde mulighed for at pege på andre forskere, som ikke stod på vores lister.

Af de 122 forskere, som modtog spørgeskema, har nogle meddelt, at de af forskellige grunde ikke opfattede sig selv som liggende inden for målgruppen. Typisk fordi de ikke havde udført forskning i socialt arbejde i den pågældende periode eller ikke havde været projektansvarlige. Desuden havde et par stykker ikke mulighed for at deltage, idet de for en længere periode var borte fra deres arbejdsplads. Dette bragte os ned på en forskergruppe på i alt 108 personer. Heraf besvarede 84 forskere spørgeskemaet svarende til 78%. Disse 84 forskere har inden for perioden været involveret i alt 173 forskningsprojekter om socialt arbejde. Projekterne er alle af nyere dato og er udført/udføres i perioden år 2000 til 2004.

Rapporten har således ikke status af en fuldstændig liste over forskere i socialt arbejde i Danmark. Nogle kan være blevet overset og andre har af forskellige grunde ikke besvaret spørgeskemaet og indgår dermed ikke i rapporten. Som sådan er rapporten indledningen til en fortløbende registrering af forskningsprojekter, som med tiden vil blive mere og mere komplet, efterhånden som forskerne bliver opmærksom på dens eksistens.

Et af hovedformålene med rapporten er at medvirke til opbygning af et forskningsnetværk, hvor den enkelte forsker kan få kendskab til andre forskeres arbejde, blive opmærksom på samarbejdsmuligheder og overlap. Samtidig kan rapporten også give den udenforstående et bedre overblik over forskningen i socialt arbejde og dermed også en bedre mulighed for at rekvirere forskningsassistance samt lægge op til diskussion af mangler og prioriteringer. Rapporten skal med andre ord snarere ses som et led i en proces end som et egentligt mål i sig selv.

Det i denne rapport anvendte forskningsbegreb kan måske forekomme urimelig bredt. Det kan fx diskuteres, hvorvidt samtlige evalueringsundersøgelser, der forekommer i rapporten, har karakter af egentlig forskning. Årsagen til forskningsbegrebets rummelighed skal findes i det forhold, at vi ikke har selekteret i de projekter, der er redegjort for via de udfyldte spørgeskemaer. Som udgangspunkt har vi forsøgt at sætte rammerne for, hvad det er muligt at betegne som forskning, da vi i følgebrevet til spørgeskemaet skrev denne definition af forskning:

»Vi er interesserede i den forskning, der fokuserer på indsatsen. Selv om der er meget udviklingsarbejde, som beriger vores forståelse, eksempelvis ved at erfaringer formidles mundtligt, så er det i denne sammenhæng den systematiske undersøgelse og analyse af dette arbejde, der er i fokus. Grænsen mellem udviklingsarbejde og forskning har vi sat på denne måde: For at et projekt her kaldes forskning, skal det resultere i en rapport eller anden publikation, der er offentlig tilgængelig, blandt andet via bibliotekerne«.

Herefter har det været op til den enkelte forsker selv at vurdere, hvorvidt hans/hendes projekter har karakter af forskning og derfor bør indgå i rap-

porten. Vi har således ikke ønsket at lave en mere snæver afgrænsning af forskningsbegrebet og foretage den heraf følgende sortering af de rapporterede projekter, da det ville have givet os en uønsket bedømmelsesfunktion. Dette fravalg hænger sammen med, at rapportens afdækning af området skal danne baggrund for et forskningsnetværk, hvorfor det ville være uhensigtsmæssigt, hvis vi på forhånd udelukkede deltagere på baggrund af det relativt spinkle grundlag, som spørgeskemabesvarelsene udgør.

2 Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen

2.1 Indledning

Følgende redegørelse bygger på spørgeskemaer, der er udfyldt på internettet og efterfølgende behandlet statistisk. Redegørelsen skal forsøge at give et samlet billede af først og fremmest de projekter, der er blevet beskrevet i spørgeskemaerne og dernæst af forskernes baggrund.

De spørgsmål, der er blevet besvaret, handler primært om forskningsprojekternes varighed og periode, finansiering, brugergrupper, empiriske og teoretiske indhold samt formidling. Desuden er der spørgsmål om forskernes ansættelse og uddannelse.

2.2 Om projekterne i undersøgelsen

2.2.1 Periode

Der er i spørgeskemaerne redegjort for i alt 173 forskningsprojekter om socialt arbejde udført primært i perioden 2000-2004. Ud af disse projekter blev der arbejdet på lige godt halvdelen (51%) af projekterne frem til og med år 2003, dvs. de må antages at være afsluttet på nuværende tidspunkt, mens der stadig arbejdes på den anden halvdel (49%) i 2004 eller længere.

Der er tale om en svagt stigende tendens i antallet af projekter. Nedenstående tabel viser det angivne afslutningsår for samtlige 173 projekter.

Tabel Projektets afslutningsår

2.1

	Antal	Procent
2000	9	5
2001	14	8
2002	25	15
2003	41	24
2004	46	27
Efter 2004	38	22
Total	173	100

2.2.2 Store eller små projekter

Man kan angive et mål for projekternes størrelse ved at se på omfanget af arbejdstid brugt på projektet. Omfanget af arbejdstid er her angivet ved antal årsværk.

Det viser sig, at de fleste projekter (40%) ligger i den kategori, der hedder ½ til 2 årsværk og er dermed hverken meget små eller meget store projekter. Hele 33% af projekterne fylder dog *mere* end to årsværk, mens lidt færre – 27% – fylder *mindre* end ½ årsværk. Forbruget af arbejdstid hælder altså lidt mod den tunge ende.

Tabel Det omtrentlige samlede forbrug af arbejdstid i forbindelse med
2.2 forskningsprojektet

	Antal	Procent
Mindre end ½ årsværk	46	27
½ -2 årsværk	68	40
Mere end 2 årsværk	55	33
Total	169	100

Ser vi på størrelsen af projekterne i forhold til afslutningsår, viser der sig en stigende tendens, dvs. at projekterne bliver større i perioden fra 2000 til efter 2004 (jf. tabel 2.3).

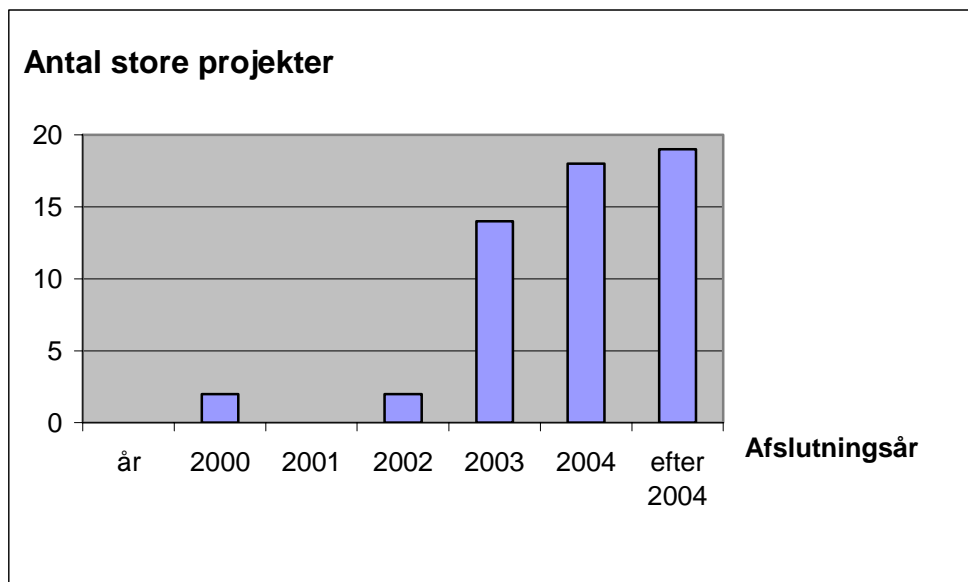
Tabel 2.3 Det omtrentlige samlede forbrug af arbejdstid fordelt efter afslutningsår

	2000		2001		2002		2003		2004		Efter 2004		Total	
	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.	An-tal	Pct.
Mindre end ½ årsværk	2	22	8	57	7	28	13	33	9	20	7	19	46	27
½-2 årsværk	5	56	6	43	16	64	13	33	18	40	10	28	68	40
Mere end 2 årsværk	2	22	0	0	2	8	14	35	18	40	19	53	55	33
Total	9	100	14	100	25	100	40	100	45	100	36	100	169	100

Anm.: Sammenhængen er statistisk signifikant: Gamma = 0,34, p = 0,000.

Ser vi alene på de store projekter, kan fordelingen på de forskellige år illustreres på følgende vis:

Figur 2.1 Udviklingen i antallet af store projekter

2.2.3 Finansiering

Hvad angår de rekvirenter, der har bidraget til finansieringen af projekterne, er der ingen tvivl om, at den absolut største bidragsyder er de dan-

ske ministerier. Således er halvdelen af alle projekter (delvis) finansieret af ministerierne. Springet ned til den næststørste rekvirent, som er kommuner og amter, er stort, idet de kun bidrager til en femtedel af alle projekterne. Forskningsfonde og forskningsråd bidrager til omtrent lige mange projekter (henholdsvis 11% og 8%), mens slet ingen projekter har modtaget bidrag fra videntcentre.

Små 30% af alle forskningsprojekter har modtaget bidrag fra andre interessenter, og her er det uden tvivl universiteterne, der er den største bidragsyder (bidrager til 10 ud af 58 projekter). Desuden har andre uddannelsesinstitutioner bidraget, først og fremmest Den Sociale Højskole. Endelig har EU via forskellige puljer bidraget til finansieringen af adskillige projekter.

I det nedenstående ser vi på forskningsråd og forskningsfonde over for ministerier, kommuner og amter under et. Sammenlægningsforetagelse, da tallene for forskningsråd og fonde ellers er ganske små. Det rimelige i en sådan sammenlægning kan diskuteres, men argumentet for at lægge netop forskningsråd og fonde sammen er, at de har samme målsætning om at støtte forskning, mens ministerier, kommuner og amter snarere støtter forskningen ud fra et anvendelseshensyn.

Tabel 2.4 Finansieringskilder i forhold til projekternes størrelse

	Mindre end ½ årsværk		½-2 årsværk		Mere end 2 årsværk		Total	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Ministerier, kommuner, amter	27	28	43	45	26	27	96	100
Forskningsråd, fonde	3	16	7	37	9	47	19	100
Total	30	26	50	44	35	30	115	100

Anm.: $\chi^2 = 3,3$ $p = 0,192$. Gamma = 0,36, $p = 0,087$.

Der viser sig en tydelig tendens til, at ministerier, kommuner og amter i højere grad end råd og fonde støtter de små og mellemstore projekter, mens råd og fonde i større grad støtter de store projekter. Knap halvdelen af de projekter, der er støttet af råd og fonde, er således store projekter, mod blot 27% af ministerier, kommuner og amters.

2.2.4 **Brugergrupper**

En brugergruppe skal her forstås som den gruppe af personer, som det sociale arbejde retter sig mod, dvs. brugerne af de foranstaltninger/programmer, som forskningen beskæftiger sig med.

I spørgeskemaet var der oplyst 12 forskellige brugergrupper samt én åben svarkategori¹. Den brugergruppe, der er stærkest repræsenteret i projekterne er uden tvivl vanskeligt stillede børn og unge, som hele 42% af forskningsprojekterne retter sig mod.

En række andre grupper synes at tiltrække sig omtrent lige stor opmærksomhed inden for forskningen i socialt arbejde, da disse alle er i fokus i omkring en fjerdedel-en femtedel af projekterne. Det drejer sig om grupperne arbejdsløse/langtidsledige med sociale problemer (20%), etniske minoriteter (24%), familier, som er vanskeligt stillede (24%), kontanthjælpsmodtagere (19%) og endelig mennesker med sindslidelse (21%).

Heroverfor er der nogle grupper, som er mindre centralt placeret i forskningen. Det drejer sig om hjemløse og mennesker med stofmisbrug, som begge kun er centrale i 17% af projekterne, og mennesker med alkoholmisbrug og handicap som henholdsvis 14% og 11% af projekterne relaterer sig til.

Endelig er to brugergrupper meget svagt repræsenteret i de 173 forskningsprojekter, og det gælder for langtidssygemeldte og ældre mennesker, som begge kun er centrale i 5% af projekterne. 8% af projekterne retter sig ikke mod en konkret brugergruppe.

I den åbne svarkategori er der i 27 tilfælde angivet beskrivelser af brugergrupper, hvoraf en stor del dog ikke udgør alternativer til de 12 ovennævnte grupper, men snarere uddyber de svar, man har angivet i disse. Disse beskrivelser kan ses under de enkelte projektbeskrivelser i projektoversigten. To kategorier kan dog betegnes som et reelt supplement til de fastlagte grupper: (Unge) kriminelle og prostituerede (såvel mandlige som kvindelige). Disse grupper får dog ikke megen opmærksomhed, men tilgodeses kun i ganske få projekter.

2.2.5 **Typer af forskning**

Evaluering er den mest udbredte type forskning inden for netværket, idet 38% af projekterne betegnes som evalueringer. Der er dog ikke langt ned

til den næstmest forekommende type forskning, som er teori og metodeudvikling inden for en given forskningstradition. 35% af projekterne er af en sådan type. Næsten lige så mange (34%) beskrives som afdækning og analyse af fænomeners forekomst og fordeling. Noget færre, nemlig 23% af projekterne, betegnes som følgeforskning til forsøgs- og udviklingsarbejde og 18% som aktionsforskning. Endelig er kun ganske få (4%) af projekterne af typen »forskningsoversigt, sammenligning og vurdering af forskningsresultater«.

2.2.6 **Selvstændige empiriske undersøgelser eller teoretiske diskussioner**

Vedrørende typen af forskning kan man endvidere på baggrund af tallene konkludere, at forskningsnetværket består af en gruppe *meget* empirisk orienterede forskere. Hele 93% af projekterne indeholder indsamling af ny empiri, hvilket vil sige, at kun 12 projekter falder uden for denne kategori!

En anden måde at inddrage empirisk materiale på, er ved at analysere data fra tidligere undersøgelser, men denne metode er langt mindre anvendt, idet den »kun« er benyttet i 27% af projekterne.

Diskussion af tidligere publicerede forskningsresultater og af forskellige teoretiske tilgange optræder begge i omkring en tredjedel af alle projekter (i henholdsvis 33% og 36%).

2.2.7 **Anvendte empiriske metoder**

Som vist ovenfor udgør empiriske undersøgelser en central del af forskningen i socialt arbejde, og ser vi på, hvilken type af empirisk data der indgår i undersøgelserne, er der ingen tvivl om, at den absolut mest populære type dataindsamling er de kvalitative interview. I hele 86% af projekterne indgår disse.

En anden meget anvendt metode til empiriindsamling er de ligeledes kvalitative observationer, som indgår i knap halvdelen (46%) af projekterne. Herefter følger spørgeskemaer, som indgår i 36% af projekterne, journaler i forbindelse med sagsbehandling indgår i 23%, historiske kilder/etnografisk materiale indgår i 19%, og endelig indgår statistiske registre i 17% af projekterne. Herfra er springet langt ned til den mere utraditi-

onelle form for data, som videooptagelser udgør. Kun i 2% af projekterne har man således benyttet sig af videooptagelser. (Se tabel 2.5).

Kreativiteten i forhold til inddragelse af forskellige typer af empirisk data er dog ganske stor. Datatyperne, som er opført under »andet«, overskrider til en vis grad de kategorier, vi har tilbudt som svarmuligheder. De spænder fra de selv-involverende former som fx »aktionsforskere egen intervensering og samspil med deltagerne« og »deltagelse i fælles arrangementer med målgruppen« over læsning/analyse af forskellige teksttyper som fx websites, børnetegninger, fotografier, politiets døgnrapporter, plan- tegninger, forumteater, dagbøger og til anvendelse af praksisfortællinger, dialogfora, data fra reflektive udviklingsscenarier og besøgssrunder.

Tabel 2.5 Former for empirisk data, der indgår i undersøgelserne

	Antal	Procent
Data fra kvalitative interview	149	86,1
Spørgeskemaer	62	35,8
Statistiske registre	29	16,8
Journaler i forbindelse med sagsbehandling	40	23,1
Historiske kilder/etnografisk materiale	32	18,5
Observationer	79	45,7
Videooptagelser	4	2,3
Anden form for empirisk data	45	26,0

N=173

Endelig kan vi se, at 27% af alle projekterne kombinerer to forskellige datatyper. 30% kombinerer tre, 14% kombinerer fire, 6% kombinerer fem, mens en enkelt procent kombinerer hele seks forskellige typer af empirisk data. 19% anvender kun én type data.

2.2.8 Anvendte teorier

Det er svært at sige noget generelt om, hvilke teorier eller begreber forskningsprojekterne er baseret på, da der er givet 79 forskellige svar på dette spørgsmål. Dog synes flertallet – ikke overraskende – at falde inden for sociologien, psykologien og i lidt mindre omfang antropologien/etnografien. Der er også nogle få navne og teoretiske retninger, der går igen i flere besvarelser, ikke mindst Pierre Bourdieu, hvis navn figurerer hele 11 gange og Michel Foucault og Jürgen Habermas, som nævnes henholdsvis

fem og tre gange. Vedrørende teoretiske retninger beskrives syv projekter som værende baseret på (bl.a.) symbolsk interaktionisme og ligeledes syv på socialkonstruktionisme/-konstruktivisme.

Det kan være interessant at bemærke, at for 94 projekter (54%) er der *ikke* angivet noget svar på spørgsmålet om anvendte teorier. Dette kan synes at underbygge billedet af, at det generelt i forskningen i socialt arbejde er empirien, der vægtes højest. Dog kan man ikke afvise, at ordlyden af spørgsmålet kan medvirke til den ringe svarhyppighed. Spørgsmålet lyder: »Hvis forskningsprojektet er baseret på særlige teorier eller begreber, nævn da hvilke«. Her kan det være uklart, hvad der ligger i »*særlige* teorier«, ligesom det kan være uklart, hvornår et projekt er *baseret* på teori eller begreber. At der ikke redegøres for teori betyder altså ikke nødvendigvis, at der ikke indgår teori i projektet.

Vi har i nedenstående tabel set på, om der skulle være et særligt forhold mellem anvendelsen af teori i projekterne, og hvilke interessenter eller eksterne rekvirenter der har bidraget til finansieringen af projekterne. Der viser sig her en meget tydelig sammenhæng, der peger på, at forskningsråd og fonde i langt større grad end ministerier, kommuner og amter finansierer teoribaserede projekter.

Tabel 2.6 Anvendelse af teori i projekterne i forhold til finansieringskilde

	Ingen angivelse af teoretisk grundlag		Angivelse af teoretisk grundlag		Total	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Ministerier, kommuner, amter	69	70	29	30	98	100
Forskningsråd, forskningsfonde	2	10	17	90	19	100

N=117

Anm.: Sammenhængen er statistisk signifikant: $X^2 = 23,91$, $p = 0,00$. Gamma = 0,90, $p = 0,00$.

Endelig kunne det være interessant at se på, om evalueringer – der, som vi så ovenfor, er den mest udbredte type forskning – afviger fra de andre typer i forhold til spørgsmålet om teoribasering af projekterne. Vi prøver derfor at holde evalueringer op mod de resterende typer af forskning:

Tabel 2.7 Type af forskning set i forhold til inddragelsen af teori

	Ingen angivelse af teoretisk grundlag		Angivelse af teoretisk grundlag		Total	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Evalueringer	47	72	18	28	65	100
Andre typer forskning	44	42	60	58	104	100
Total	91	54	78	46	169	100

Anm.: Sammenhængen er statistisk signifikant: $X^2 = 14,49$, $p = 0,00$. Gamma = 0,56, $p = 0,00$.

Tendensen er helt klar: Evalueringer er ikke så ofte teoribaserede som andre typer af forskning.

2.2.9 Publicering af forskningsresultaterne

78% af de projekter, der er beskrevet i spørgeskemaerne, er mundet ud i artikler, rapporter, bøger eller lignende. Når det trods alt ikke drejer sig om flere (i betragtning af, at vi tidligere har afgrænset forskning fra udviklingsarbejde ved at sige, at forskning er kendetegnet ved at resultere i en udgivelse, der er offentligt tilgængelig), kan det skyldes, at mange projekter stadig er undervejs og derfor ikke er klar til publicering.

Således bliver der stadig arbejdet på 47% af projekterne i 2004 og 22% vil strække sig til efter 2004. Der viser sig da også at være en sådan sammenhæng, når man krydser de to variabler. Stort set alle de projekter, hvor der ikke er blevet publiceret noget, er således projekter, der (stadig) arbejdes på i 2004/efter 2004.

Tabel 2.8 Publikationer i forhold til om projektet er afsluttet

	Publikationer		Ingen publikationer		Total	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Afsluttede projekter	87	99	1	1	88	100
Stadig aktive projekter	47	57	36	43	83	100

N=171

Anm.: Sammenhængen er statistisk signifikant: $X^2 = 44,94$, $p = 0,00$. Gamma = 0,97, $p = 0,00$.

Ud af alle 173 projekter er der blevet publiceret bøger på baggrund af 35% af dem². Mange af disse er publiceret på forskningsinstitutterne eller

formidlingscentre, dvs. i akf, SFI, SUS og forskellige universitetsforlag. Nogle er dog også udgivet på Hans Reitzels Forlag og ganske få på Gyldendals Forlag. En lille tredjedel af projekterne har resulteret i artikler. Endelig har 30% af projekterne resulteret i en anden type formidling, hvilket bl.a. er foredrag, oplæg på kurser, møder og konferencer, undervisning, skriftligt materiale, der retter sig mod en snæver målgruppe, radioformidling og medieomtale.

2.3 Om forskerne i undersøgelsen

2.3.1 Ansættelse

84 forskere har deltaget i undersøgelsen ved at udfylde et spørgeskema. Blandt disse forskere er den hyppigst forekommende ansættelsesform seniorforsker/lektor, hvilket godt hver fjerde er ansat som. 12 personer (14%) har et ph.d.-stipendiat, og lige så mange er ansat som konsulenter/seniorkonsulenter. Stillingen som lektor på sociale højskoler, seminarier, forvaltningshøjskolen mv. er repræsenteret af ni personer (11%), mens otte (10%) er ansat som forsker/adjunkt. Syv personer (8%) mener ikke, at deres ansættelsesform passer ind i de fastlagte kategorier og har angivet, at de har en anden ansættelse. Kun fem er ansat som professorer, fire som forskningsledere, tre er projektansatte og en enkelt er forskningsassistent.

Tabel 2.9 Forskernes ansættelser

	Antal	Procent
Projektansat	3	4
Ph.d. stipendiat	12	14
Forskningsassistent	1	1
Forsker/adjunkt	8	10
Seniorforsker/lektor	23	27
Professor	5	6
Forskningsleder	4	5
Konsulent/seniorkonsulent	12	14
Lektor på sociale højskoler, seminarier, forvaltningshøjskole	9	11
Andet	7	8
Total	84	100

Uddannelsesbaggrund

Der er ingen tvivl om, at den hyppigst forekommende uddannelse blandt de 84 forskere er kandidatgraden, som hele 74% har erhvervet sig. Ser vi på, hvilke kandidatuddannelser der er repræsenteret, finder vi, at sociologi/kultursociologi er den mest populære, da 13 personer har taget en kandidateksamen/magistergrad inden for dette fagområde, og herefter følger psykologi, med 12 kandidater. Af andre ofte forekommende uddannelser inden for gruppen kan nævnes pædagogik (evt. kombineret med fx dansk eller historie), samfundsfag, socialvidenskab og antropologi.

Generelt er det altså – ikke uventet – de samfundsfagligt og i mindre omfang de humanistisk orienterede kandidatuddannelser samt alle dem, der ligger i gråzonen herimellem, der dominerer billedet. Vi finder kun tre kandidatuddannelser placeret inden for gruppen af mere »hårde« fag som jura og økonomi.

Næst efter kandidatuddannelsen er ph.d.-graden den mest udbredte, da 41% har taget en sådan. Spredningen inden for disse 34 ph.d.-uddannelser er *meget* stor, og kun få fagområder går igen flere gange. Disse er sociologifaget med fire ph.d.'er i sociologi og to i pædagogisk sociologi, psykologi med tre ph.d.'er og én i pædagogisk psykologi og endelig socialt arbejde med fire ph.d.'er.

Tabel Uddannelsesbaggrund

2.10

	Antal	Procent
Praktiker	12	14
Kandidat	62	74
Ph.d.	34	41
Doktor	3	4
Andet	17	20

Mange har angivet, at de har flere uddannelser, og ser vi kun på den *højest opnåede* uddannelse, så udgør forskere med en kandidatgrad igen den største gruppe, idet halvdelen har en sådan. 32 personer har en ph.d.-grad som deres længste uddannelse. Fem har en anden type uddannelse som den længste, og dette er i alle fem tilfælde en magistergrad.

Det er kun ganske få i gruppen af forskere, der har såvel de relativt korte som de meget lange uddannelser. Således har kun to personer alene

en praktikeruddannelse som socialrådgiver, socialformidler, socionom, pædagog, sygeplejerske e.l., og kun tre personer har en doktorgrad.

Tabel 2.11 Den højest opnåede uddannelse

	Antal	Procent
Socialrådgiver, socialformidler, socionom e.l.	2	2
Kandidat	42	50
Ph.d.-grad	32	38
Doktorgrad	3	4
Anden udd.	5	6
Total	84	100

Ser vi på de forskere, der har taget flere uddannelser, hvoraf den ene er en praktikeruddannelse, viser det sig, at ud over de to, som alene har en praktikeruddannelse, så har 10 andre forskere taget en af disse uddannelser og kombineret den med en eller flere teoretiske uddannelser. Af de 42, hvis længste uddannelse er en kandidatgrad, har således fire en praktikeruddannelse, og ud af de 32, hvis længste uddannelse er en ph.d.-grad, har seks desuden en praktikeruddannelse.

2.4 Konklusion og kritiske spørgsmål

Denne rapport peger på, at forskningen i socialt arbejde i Danmark favner bredt, både hvad angår problemområder, her angivet som »brugergrupper«, undersøgelses/forskningsmetoder og publicering af forskningsresultater. Samtidig peger den dog også på en vis ensidighed inden for forskningen, ikke mindst når det gælder interesse for brugergrupper, interesse for empiri og valg af metode til empiriindsamling. Rapporten kan og bør måske derfor også anspore til et kritisk blik på forskningen i socialt arbejde i Danmark.

Man kan fx stille sig følgende spørgsmål:

- Er der en passende balance mellem evalueringer og ny videndannelse, eller fylder evalueringer uden et egentlig teoretisk udgangspunkt og diskussion for meget?

- Er forskning vedrørende socialt arbejde i for høj grad domineret af ministeriers og kommuners konkrete anvendelsesorienterede interesser, således at den kritiske refleksion og basale teoriudvikling forsømmes?
- Er der nogle problemstillinger i samfundet, hvor forskningen i den sociale indsats er mangelfuld (prostituerede, misbrugere, handicappede, langtidssygemeldte, ældre mennesker m.fl.), og er dette udtryk for en tilfældig eller en bevidst prioritering fra forskernes eller rekvirenternes side?
- Er der afsat for få ressourcer til grundige gennemgange af eksisterende forskning med henblik på sammenfatning/syntese?
- Hvilken betydning har det for forskningens kvalitet, at inddragelsen af teori og teoretiske diskussioner forekommer i relativt begrænset omfang? Bør man efterstræbe mere teoribaserede empiriske undersøgelser og evalueringer?
- Er der et uudnyttet potentiale blandt konsulenter og lektorer ved de sociale højskoler/pædagogiske seminarier som er forskningsinteresserede uden at være forankret institutionelt i et forskningsmiljø?

Summary

Danish Research in Social Work

Issued January 2005

by Stinne Louise Hansen

The report »Danish Research in Social Work« is based on a questionnaire sent to selected Danish researchers in spring 2004.

The purpose of the study is to create an overview of research activity in the area, to establish a basis for communication and networking among researchers and to initiate a debate on the terms and limitations of the research.

The questionnaire was sent to 122 researchers, of which 108 considered their research to be within the realm of »social work«. Of these, 84 researchers (78 per cent) completed the questionnaire. These researchers represented a total of 173 research projects.

In this context, »social work« is defined as a *voluntary or paid public service the purpose of which is to counteract the marginalisation and isolation of individuals and groups with regard to communities, social networks and labour-market relationships.*

Research is defined as a systematic study and analysis of the effort with a view to publication and dissemination of the findings.

The results of the questionnaire:

- Approximately half of the 173 projects are currently still running and there is a general upward trend in the number of completed research projects in the period 2000-2004. At the same time, there is a trend towards larger, more resource-demanding projects.
- The majority of the projects are medium-sized to large research projects of more than 0.5 man-years.
- The largest contributors to funding the projects are the Danish ministries. Half of all projects are entirely or partially financed by a ministry. Research foundations and councils contribute only 11 per cent and 8 per cent, respectively, to the projects.
- Together, councils and foundations are more likely to fund resource-demanding projects than ministries, local authorities and counties. And foundation and council-funded projects are more likely to have a clear theoretical profile.
- Underprivileged children and young people are, without comparison, the most frequent user group among the 173 projects, while the elderly and workers with long-term absence due to illness are underrepresented.
- Evaluations are the most common type of research (38 per cent of the projects). Evaluation projects are less likely to encompass a specific theoretic discussion than other types of projects.
- Only very few projects (4 per cent) belong to the group »research review, comparison and evaluation of research results«.
- A total of 93 per cent of the projects include independent empirical studies. In 33 per cent, previously published research findings are discussed, while 36 per cent discuss various theoretical approaches. For approximately half of all the projects, the respondents did not indicate a specific theoretical point of departure or discussion.
- Qualitative interviews are the most common type of empirical data, followed by observations and questionnaires. There is a significant distribution among the methodological approaches applied, and to a great extent combinations of different approaches are utilised.
- It must be said that the distribution in the educational qualifications of the researchers is satisfactory. Approximately one-third have a PhD degree, one-fourth are enrolled in some sort of PhD programme, 27

per cent are senior researchers or associate professors at universities and 10 per cent are heads of research or professors. However, one-third of the researchers still work outside the actual research employment structure – either as consultants, as associate professors with medium-cycle higher educations or as occasional staff employed for specific projects.

The study raises the following questions with regard to Danish research in social work:

- Is there an appropriate balance between evaluations and new knowledge development? Or are there too many evaluations without any actual theoretical basis and discussion?
- Is research in social work too dominated by the specific application-oriented interests of ministries and local authorities, resulting in the neglect of critical reflection and basic theory development?
- Are there certain issues where the research is inadequate (prostitution, substance abuse, disability, long-term sick leave, the elderly, etc.) and is this an incidental or conscious prioritisation?
- Are the allocated resources sufficient for thorough review of the existing research?
- What is the importance for the quality of research that theory and theoretical discussions are only included to a relatively limited extent? Should more theory-based empirical studies and evaluations be pursued?
- Is there an unexploited potential among consultants and teachers at the schools of social work, who are interested in research without being institutionally anchored in a research environment?

Noter

1. De 12 svarkategorier er: Arbejdsløse/langtidsledige med sociale problemer; børn og unge, som er vanskeligt stillede; etniske minoriteter; familier, som er vanskeligt stillede; hjemløse; kontanthjælpsmodtagere; langtidssygemeldte; mennesker med alkoholmisbrug; mennesker med handicap; mennesker med sindslidelse; mennesker med stofmisbrug samt ældre mennesker. Ud over »anden brugergruppe, skriv hvilken« kunne man desuden vælge »ingen konkret brugergruppe«.
2. Der er lidt uklarhed om dette tal, da nogle under »anden type publicering« har svaret »fra eget institut«. Dette kan muligvis dække over udgivelser, som andre vil betegne »bøger fra forlag«.